

Kolme päevaga heaks kodanikuks
Koolitusraport

SISSEJUHATUS

Kolmepäevasel koolitusel keskendutakse kodanikuharidusele: mis või kes on hea kodanik ja kuidas selliseks saadakse; veelgi enam, kuidas noori aidata heaks kodanikuks saada. Ja hea kodaniku all ei mõtle me kodakondsust ega passikaante värvi! Koolitus lähtub mitteformaalse õppimise põhimõtetest ning ehitatakse üles näitliku meetodina, kuidas kodanikuharidust saab noortega käsitleda.

** Koolitust toetati Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaasrahastusel elluviidavast programmist "Noorsootöö kvaliteedi arendamine".*

KOOLITUSE EESMÄRGID:

Tõsta teadlikkust kodanikuharidusest ning pakkuda ideid ja julgustust kodanikuhariduse käsitlemiseks noortega.

TEGEVUSE KIRJELDUS:

Koolitus koosnes peamiselt kolmest osast:

- 1) Kuidas heaks kodanikuks saadakse? – keskendume õppimisele ja enesearengule, vaadates iseenda kujunemislugu.
- 2) Kuidas hea kodaniku ära tunneb? – milles heaks kodanikuks olemine väljendub, millised on erinevad võimalused; muuhulgas tutvutakse ka heade näidetega Eestis.
- 3) Kuidas noori heaks kodanikuks innustada? – kuidas noortele heaks kodanikuks olemist selgitada, kuidas sõnumit laiemalt edasi kanda, kuidas noorsootöös toetada kodanikuks kasvamist.

KOOLITUSE SIHTGRUPP:

Koolitus oli mõeldud eelkõige noorsootöötajatele, kellel oli oma noortegrupp olemas.

KOOLITAJAD:

- **ELINA KIVINUKK** on teinud koolitusi noortele, noorsootöötajatele, õpetajatele jt alates 2000. aastast – ja pea iga koolitus on lõppenud heaks kodanikuks olemise teemaga. Ta on lõpetanud Tallinna Pedagoogikaülikooli psühholoogia eriala spetsialiseerumisega organisatsiooni-psühholoogiale, täiendanud end koolitajate koolitustel ja mitteformaalse õppimise valdkonnas nii Eestis kui välismaal. Viimase aasta on ta tegelenud koolituste korraldamisega Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidus, et hea kodanik kui eluviis ikka enam juurduks.
- **URMO REITAV** tahab olla hea kodanik ja püüab anda selleks parima. On õppinud pedagoogikat ning seda rakendanud koolis huvijuhina, noorsootöös vabatahtlikuna ja ülikoolis õppejõuna. On teinud samuti koolitusi noortele, noorsootöötajatele, õpetajatele jt. Hindab elukestvat enesearendamist, mistõttu täiendab end erinevatel koolitustel ja doktoriõppes. Oma igapäevatööd teeb lastefondis UNICEF.

ESIMENE PÄEV JA PROGRAMM

ESIMENE PÄEV – 29. jaanuaril 2009 Pärnus

- 11.00 Osalejate kogunemine Nooruse Majja
- 11.30 Ametlik algus, tutvumine
Kodanikuharidus kui mõiste
- 13.30 LÕUNA
- 14.30 Mõistete kaardistamine lisamaks neid Wikipediasse (koda-
nikuharidus, kodanikujulgus, kodanikuaktiivsus, noorte
osalus)
Minu lugu heaks kodanikuks saamisel
Kohalikud lood heaks kodanikuks saamisel – räägib Valter
Parve
- 19.00 ÕHTUSÖÖK
Õebimine Aleksandri Külalistemajas

TEINE PÄEV – 30. jaanuaril 2009 Pärnus

- 09.30 Päeva algus Nooruse Majas
Valdo Pandi nimeline harjutus „Oleme oma kaamerate ja
mikrofonidega ...” (kodanikuaktiivsuse võimalused avalikus
ruumis – ettevalmistus, läbiviimine ja analüüs)
- 12.30 LÕUNA
Sissejuhatus kodusesse ülesandesse
Täiendavaid soovitusi meetoditeks kodanikuks olemise
teemal, lisaks vihjeid rahastamisvõimaluste kohta
- 15.00 PAUS
Kuidas meie organisatsioon saab kodanikuks kasvamist
toetada?
- 17.00 LÕPP

ESIMESE KOOLITUSPÄEVA ARUTELUDE TULEMUSED

Koolitusel alustati individuaalsest tasandist, kus igaühel oli võimalik enda jaoks mõtestada, mida kodanikukskasvamine tema jaoks tähendab ning mis on teda heaks kodanikuks kasvamisel mõjutanud.

EESTIS HEAKS KODANIKUKS?

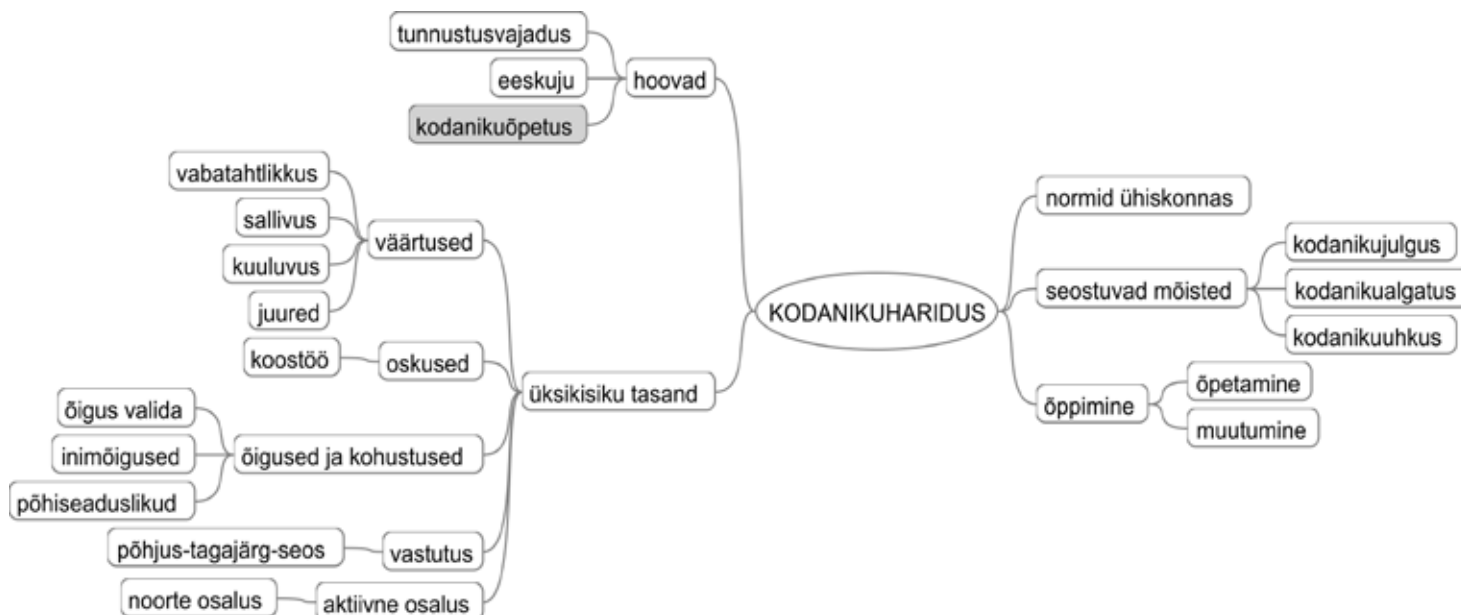
Mis aitab/toetab:

- juured, perekond, hea lastetuba
- pigem väiksed kui suured põhikoolid
- kodu
- ühinemine
- usaldus
- ligimesearmastus
- koostöö
- eeskujud
- kuula, mõista, aita
- ema, isa, õiged suunad oma laste kasvatamisel
- noorteorganisatsioonid

Mis takistab:

- kooli suurus
- linnastumine-anonüümsus
- bürokraatia
- väljastpoolt seaduste omaksvõtt ja heakskiit – arvestamata kohalikku eripära ja traditsioone
- saamahimu
- killustatus
- ükskõiksus
- meie-tunde puudumine
- suhtumine „mina üksi ei saa nagunii midagi teha“
- ebaõnnestumise liigne kartmine, hirm eksida
- üksijäämine
- hirm olla teistsugune

MÕISTEKAART, mida arutelul kasutati:

Esimese koolituspäeva tagasisidering:

MILLISED IDEED TÄNASEST KAASA?

- koostöö skautidega
- praktilised näited kodanikuaktiivsusest
- meeskondade superkiire sulandumine
- hea seltskond
- rohkem omaalgatust
- võimalus ka üksi midagi ära teha
- kodanikujulgus
- liiga koolikeskne (sooviks lähenemist noorteteemale üldisemalt)
- aktiivsus
- üksi oled rohkem mõjutatav
- NGO-projektikonkurss
- kinnistus mõtte – hästi tegin, et tulin siia
- mina saan kindlasti heaks kodanikuks

...JA KÜSIMUSI HOMSEKS ehk teiseks koolituspäevaks

- milliseid praktilisi ettevõtmisi võib noorte ja lastega teha, kui nad soovivad olla aktiivsed, aga ei suuda midagi välja mõelda?
- mida siinolijad on seni teinud kodanikuaktiivsuse noortele selgitamise teemaga seoses (nõ head praktikad)?
- kuidas integreerida kodanikuõpetus kooli õppekavasse (hetkel on kõik liiga „formaalne“)?
- miks ma peaksin tahtma olla hea kodanik?
- kuidas olla noortele kõige tõetruum hea kodanik?
- kes on Euroopa kodanik?
- millist tähendust anda kodanikupäevale (koolis)? Kuidas seda koolis korraldada?
- kuidas tõsta kodanikuaktiivsust?
- kas välismaal elavad eestlased on halvemad kodanikud?

TEINE PÄEV

Teise koolituspäeva hommikul toimus Valdo Pandi nimeline harjutus „**Oleme oma kaamerate ja mikrofonidega ...**“

HARJUTUSE EESMÄRK oli käsitleda kodanikusolemist aktiivsel moel ning pakkuda välja võimalusi, kuidas kodanikuharidust noortega käsitleda.

Ülesandeks oli neljal grupil ette valmistada üks alljärgnevatest eksperimentidest:

- Sõnumi levitamine seadusrikkumise või normirikkumise abil - teistmoodi, silmatorkav või ka salaja tegutsemine tekitab elevust ja tõmbab tähelepanu, mis on võimalus mingile probleemile tähelepanu pöörata. Siin ei kutsuta üles loomulikult kuritegevusele, vaid võib mõelda, kas oma ideed saab levitada kuidagi "teistmoodi". On ju ka grafiti ametlikult keelatud väljendusvorm ...
- Allkirjade kogumine - üks kampaaniaviise, kuidas mingile probleemile tähelepanu pöörata ning kuidas julgustada osalejaid aktiivsusele.
- Nõrga inimmeele mõjutamine - eksperimendilaadne ettevõtmine, mis näitab, et oluline on oma arvamusele kindlaks jääda ja ka selle eest seista, kus vaja. On juba ajaloost teada mitmeid näiteid, kus inimesi saab väga rumalal kombel ära kasutada. Inimene nõustub, et kõik jooned on ühepikkused, kui eelnevad katses osalejad on väitnud samamoodi (aga tegelikult on üks joon teistest pikem!); juhuslik möödakäija jääb üles vaatama, kui enne teda juba 5 inimest üles vaatab (kuigi seal pole midagi vaadata!). Kas seda nähtust saab kuidagi oma sõnumi levitamisel ära kasutada, nii et inimesed jääksid enam mingile olulisele küsimusele mõtlema?
- Valjuhäälnähtus avalikus kohas - valjuhäälnähtus mingil olulisel teemal tõmbab avalikkuse tähelepanu ja puudutab pealtkuulajaid isiklikult ning julgustab kaasa mõtlema. Näiteks: „Kujuta ette, kui su kõrval bussis hakkavad kaks inimest omavahel arutama samasooliste abielude üle - alguses tasakesi ja rahulikult, siis aga muutub vaidlus aina ägedamaks ja emotsionaalsemaks. Kas on võimalik, et sinagi sel teemal hakkad kaasa mõtlema? Võib-olla isegi selles vestluses osalema?“

Osalejatel oli 45 minutit ettevalmistuseks, et aktsiooni täpsem sisu ja vorm läbi mõelda ning 45 minutit eksperimendi läbiviimiseks. Harjutuse lõppedes oli valminud neli aktsiooni (protest karusloomade tapmise vastu, allkirjade kogumine, binokliga Veenuse jälgimine Port Arturi kõrval ja valjuhäälnäe arutelu poes).

Oluline selle harjutuse puhul on nii ettevalmistus kui hilisem analüüs noortega.

SISSEJUHATUS KODUSESSE ÜLESANDESSE:

Teie grupile on antud uudne ülesanne. Töötage välja (leiutage!) ja soovitatavalt ka viige läbi üks kodanikuharidust tutvustav meetod oma noortegrupile.

Mõelge kõigepealt individuaalselt, millised on teie senised kogemused meetodite väljatöötamisel ja mis on teie sõnum.

- Kirjeldage oma sihtgruppi (vanus, hariduslik taust, sugu, rahvus, keel, teie igapäevane kontakt, grupi suurus, erivajadused vmt)
- Mis on sinu tugevused meetodi väljatöötamisel ja läbiviimisel?
- Mis laadi tegevused sind ennast innustaks?

Meetodi väljatöötamine

Arutage grupis järgmiste küsimuste üle. Kujundage oma grupis loov õhkkond, olge innustavad ja eksperimenteerivad!

- Mida tahate saavutada? Mis on teie sõnum noortele?
- Milline on teie sihtgrupp? Mida nemad vajavad?
- Millised on teie võimalused (keskkondlikud tingimused, teie enda oskused ja tugevused jne)?

Alustage meetodi väljatöötamist. Selleks võite kasutada:

- » täiesti uue asja leiutamist
- » paralleelide tegemist juba tuntud ja toredate meetoditega
- » vana tuntud meetodi kasutamist, aga uues keskkonnas
- » kombineerimist

Kui olete visandi paika pannud, mõelge:

- kaua aega võtab
- milliseid vahendeid teil vaja on

Pange meetodi kirjeldus kirja. Testige kolmanda isiku peal, kas see on arusaadav! Juhiseid meetodikirjelduseks võib saada kodulehelt

www.mitteformaalne.ee

Hindamine

Hindamise võite teha kas grupis või ka individuaalselt, kui nii tundub kasulikum. Arutage järgmiste küsimuste üle.

- Kuidas läks meetodi väljatöötamine? Kas olete tulemusega rahul?
- Kas olete rahul oma panusega üldisesse tulemusse?
- Kui proovisite meetodit oma noortegrupi peal, millised olid reaktsioonid?
- Mida teinekord võiks teisiti teha (meetodi läbiviimisel)?
- Kas teie väljatöötatud meetodil võiks veel modifikatsioone olla?
- Mis oli teie meetodi mõju?

Nii hindamine kui ka oma meetodi kirjeldus saatke hiljemalt 10. veebruariks koolituse läbiviijatele (nt kivinukk@gmail.com). Võite ka oma saavutuste üle uhked olla ja need kõigile koolitusest osavõtjatele saata!

ARUTELU

Vahepealse ülesande koostamisel on abiks meetodi juhend:

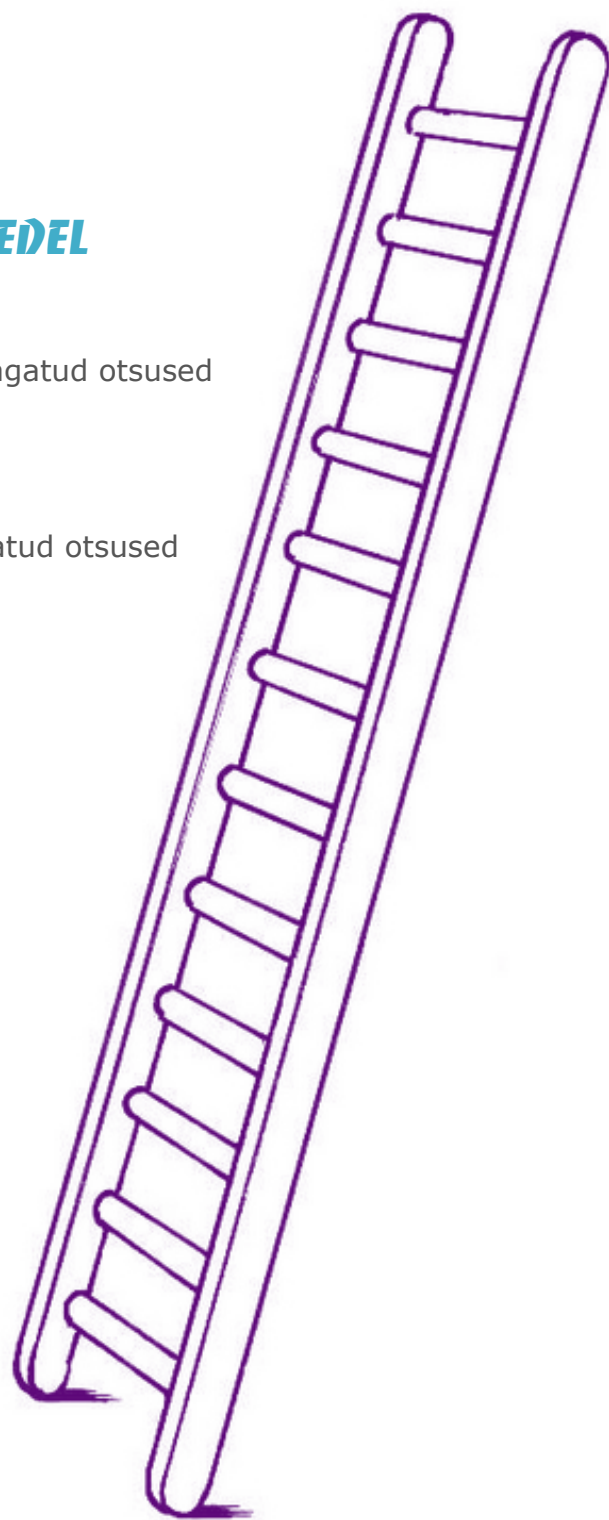
Hea kodaniku põhimõtteid —>

Allikas: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit

ROGER HART'I NOORTE OSALUSE REDEL

8. Noorte algatatud ja täiskasvanutega jagatud otsused
7. Noorte algatatud ja juhitud otsused
6. Täiskasvanute algatatud ja noortega jagatud otsused
5. Noortega konsulteerimine ja tagasiside
4. Noortele kindla rolli andmine
3. Võltsosalus (i.k. *tokenism*)
2. Noored on dekoratsioon
1. Noortega manipuleeritakse

Allikas: Hart, R. *Children's participation: from Tokenism to Citizenship.*
UNICEF Innocenti Research Centre 1992.

VÖIMALIKUD TAKISTUSED OSALEMISEKS

Isiklikud takistused:

- Madal enesehinnang ja enesekindluse puudumine
- Julgustuse puudumine
- Hirm üleoleva suhtumise ees
- Ettekujutus noorsootööst kui millestki igavast
- Hirm diskrimineerimise ees
- Ebahuvitavad tegevused

Praktilised takistused:

- Info puudumine
- Osalemisloa puudumine – grupi surve liitumise vastu
- Aja või energia puudumine
- Rahapuudus
- Kultuurilised või religioossed vastuolud
- Liikuvusega seotud probleemid

Allikas: Geudens, T. (toimetaja) T-KIT KÄSIRAAMAT - SOTSIAALNE KAASATUS. Euroopa Noored Eesti Büroo ja Haridus- ja Teadusministeerium 2004.

OSALEMISE VORMID:

- otsustusgrupid - noored otsustusgruppides, näiteks komiteedes, paneelides
- paralleelsed otsuse kujundamisgrupid - noortegrupid tegutsevad paralleelselt tegelike otsustuskodadega, olles formaalselt viimastega seotud
- elluviimisgrupid - noored on otsejoones kaasatud spetsiifilistesse ülesannetesse, näiteks läbirääkimistesse, avalike materjalide ettevalmistamisesse
- väikesed nõuandvad arutelugrupid - noored annavad oma arvamuse ning genereerivad ideid
- loovad nõuandegrupid - laiem noortegrupp, genereerivad ideid ja avaldavad arvamust
- informatsiooni andmine - küsitlustes ja fookusgruppides osalemine
- avalik suhtlus - meedias või suurüritustel oma arvamuse esitlemine

Allikas: Lawton, A., Stevenson, M., Wade, H. 2003

HEAD NÄITED TEISTEST RIIKIDEST

- Suurbritannia ühes gümnaasiumis on iga neljapäeva pärastlõuna jäetud nn vabaks ajaks, mil iga õpilane (algul juhendaja abil, hiljem juba iseseisvalt) leiab endale vabatahtliku tegevuse või osaleb mõnes projektis – näiteks nooremate klasside abistamine, töö kohalikus hooldekodus.
- Rootsis ja Norras toimub igal aastal üleriigiline "tööpäev", mille raames näitavad õpilased solidaarsust varem valitud probleemi lahendamiseks selle tarbeks raha kogudes.
- Islandil pööratakse koolidemokraatiale tähelepanu valitsuspoliitikaga. Koos käib töögrupp, mis pakub välja lahendusi koolidemokraatia tugevdamiseks. Välja on valitud pilootkoolid, mis uusi meetodeid katsetavad, et hiljem juhendada ka teisi koole.
- Soome Valitsuse Kodanikuosaluse Programm (Civil participation Policy Programme) aastateks 2003-2007 raames käivitati Noorte Osaluse projekt – töötatakse välja noorte kodanikuühiskonda kaasamise mudeleid ja julgustatakse kasutama häid praktikaid.

HEAD NÄITED EESTIST

- Vabatahtliku tegevuse võimaluse pakkumine kooliprogrammi raames. Näiteks: Järve Taastusravi Haigla teeb koostööd Kristiine Gümnaasiumiga – õpilased käivad vabatahtlikena haiglas abiks, haiglapersonal aitab kooli terviseõpetusega;
- Simulatsioonid. Näiteks: Surju Põhikooli projekt "Oma riik", mille raames õpilased valisid esinduskogu ning moodustasid valitsuse. Ministritel on kindel vastutusala, igale ministrile on abiks õpetaja.
- Koostöö kohaliku ühendusega kogukonna probleemide lahendamiseks. Näiteks: MTÜ Laheda Valla Team-i, Vana-Koiola kooli ja RMK Ilumetsa metskonna koostööprojekt, mille raames õpilased aitavad istutada metsa, ehitada pesakaste. Ühiselt rajatakse kooli maa-alale supluskohta. Kooli eestvedamisel toimuvad mitmed üritused ning küla ühised heakorrapäevad.
- Koostöö kohaliku ühendusega noorte kaasamiseks. Näiteks: Raeküla Gümnaasiumi ja Raeküla Seltsi koostöö. Korraldati Pärnu Linnavolikogu simulatsioon; ürituste sari "Raeküla talendid, legendid"; avalik konkurss "Huvitavat elu elanud raekülalane"; omaloomingukonkurss "Kodupaik", fotokonkurss "Vaatan ja märkan – so Raeküla"; konverents "Raeküla minevik ja tulevik", Raekülaga seotud tuntud isikute austamine; Raeküla avaliku elu tegelase valimine, "Lootustandvaima Raeküla noore" valimine; ühistööpäevad; spordiüritused "Vähem pulli, rohkem palli!"

Allikas: www.oef.org.ee

KASU NOORTE OSALUSEST

Otsustajatele ja kohalikule kogukonnale:

- info noorte olukorrast
- tänu infole efektiivsem toimimine, uuenduslikud teenused
- kõrgem usaldatavus noorte silmis
- rohkem innovaatilisi ideid
- elavam demokraatia
- noorte parem ettevalmistus edasiseks eluks ühiskonnas

Noortele endile:

- õppimine
- uute oskuste omandamine
- enesest lugupidamise ja vastutustunde kasv
- võimalus oma vajadused kuuldavaks teha, sel viisil muuta keskkonda endale sobivamaks
- paremad teenused

Allikas: Wade, H. Lawton, A. Stevenson, M. Hear by Right: Setting Standards for the Active Involvement of Young People in Democracy. Local Government Agency 2001

KOLMAS PÄEV JA MEETODID

Kolmas päev – 11. veebruaril 2009 Tallinnas

10.00 Osalejate kogunemine Eesti Puuetega Inimeste Koja
Koolituskeskuses

10.30 Ametlik algus, taastutvumine
„Koduste ülesannete“ ülevaatus

13.30 LÕUNA

Mis moel kodanikuhariduse teemat tõhusamini noorteni viia?
Koolituse kokkuvõte

16.30 LÕPETUS

Alljärgnevalt meetodite kirjeldused, mis koolitusel osalejad välja mõtlesid ja teostasid

MEETOD 1:

Eesmärgiks on seatud noorte teavitamine hetkelistest olukordadest, innustades neid sallivusele ja ärgitades kaasa mõtlema, kes ja miks on hea kodanik.

Sõnum noortele: Hea kodanik olla annab põhjuse enda üle uhkust ja rahulolu tunda.

Sihtgrupiks on 6.-27.aastased noored. Nende vajadusteks on julgustamine olla erinev ja innustamine heaks kodanikuks saamisel.

Meetodina kasutusel mängud, mille läbi teavitada noori kodanikuharidusest.

MÄNG 1: Kodaniku kera (lõngakera; maakera, mis iganes ring), kas siis seest välja või väljast spiraalselt sisse jooksvate numbritega. Iga numbri kohta teema või küsimus.

- 1) kes on hea kodanik?
- 2) kuidas kaasata noori kodanikualgatusse?
- 3) mida oled teinud hea kodanikuna?
- 4) kas ja kus saab õppida kodanikuks?
- 5) nimeta tuttavaid, kes on head kodanikud ja miks?
- 6) millises vanusest ollakse kodanik?
- 7) kes on maailmakodanik?
- 8) kes on halb kodanik?
- 9) kuidas saab kodu suunata heaks kodanikuks?
- 10) milline iseloomuomadus on hea kodaniku juures kõige tähtsam?
- 11) kuidas käitub hea kodanik?
- 12) kes on Eesti kodanik?
- 13) kuidas saada heaks kodanikuks?
- 14) kas oled hea kodanik?
- 15) mida sina saaksid teha kodanikuhariduses?
- 16) mis on kooli võimalused häid kodanikke kasvatada?
- 17) kas ühiskond saab midagi teha, et tal oleksid head kodanikud?
- 18) kas sinu tuttavad on kõik head kodanikud?
- 19) on sul häid kodanikke eeskujudeks?
- 20) miks sa tahad olla hea kodanik?
- 21) kuidas oled sina saanud heaks kodanikuks?
- 22) kas Eestis elavad head kodanikud?
- 23) kas sa tahad olla vaid Eesti kodanik või ka maailmakodanik?
- 24) miks me peame olema head kodanikud?

MÄNG 2:

Ajalehed on kokku käkerdatud (midagi sellist lipp-lipi peal). Igast ajalehest on eelnevalt välja otsitud mingi intrigeeriv teema ning see on tekstimarkeriga märgistatud. Seega on igal ajalehe-lipil mingi märgitud lause. Mängijad istuvad ringis ning muusika pannakse mängima, ajalehepall käib käest-kätte. Kui muusika seiskub, peab see, kelle kätte pall sel hetkel jäi, harutama pallilt pealmise lehe ning esitama allajoonitud teema kohta küsimuse/või väite ning ütlema ühe ringisviibija nime, kes püüab vastata/selgitada. Kui vastus leitud, läheb mäng muusika saatel edasi. Lõpplahendus võiks olla see, et mängujuht on tahvlile üles märkinud "õhku jäänud" küsimused ning nendele asutakse Vikipeediast vastust otsima/moodustama.

MÄNG 3:

Tekitan ruumi põrandale värvilaigud, igal laigul harutan ja leian üles numbri, millele vastav küsimus, vastuse korral püüan leida värvi ja sellele toetuda. Tekib selline suur inimkuhi, saab palju nalja, samas harjutab sallivust ning selle käigus saab selgust ka kuidas on lood meie kodanikuharidusega.

Ajakulu: Ajalist kulu on kõigest mängujagu. Mäng osalejate vahel, sest kõik ei saa korraga liituda, kuna tegemist ei ole LIVE-mänguga internetis vaid süsteemse lauamängu stiiliga.

Vahendid: Vahenditeks on kõik hea ja parem lauasahtlist ning kindlasti mängujuhi ideed. Ajalehed, markerid, värvilised paberid jm.

Kui proovisite meetodit oma noortegrupi peal, millised olid reaktsioonid?

Reaktsioonid noortelt:

- Miks seda vaja on?
- Kas mina pean ka osalema?
- Ma ei tahagi olla hea kodanik?
- Kuidas see mäng käib?
- Põnev, millal mängime?
- Kas tohin sõbra ka kaasa võtta?
- Kas ma siis praegu ei ole hea kodanik, kui mul on koolis kõik viied?
- Tore ja naljaks mäng oli!
- Kas kunagi teeme veel?

- Mina ei saanud sellest mitte kui midagi!
- Teen kodus emale ja isale ka seda mängu!
- Teeme teinekord ka seda mängu!

Mida teinekord võiksite teisiti teha (meetodi läbiviimisel)?

Näidata noorele videolõike, heast ja halvast kodanikust, et neil tekiks ettekujutus just tagajärgedest. Mis juhtub, kui olen hea kodanik ja mis juhtub, kui olen halb kodanik.

MEETOD 2

Rollimäng „Ühiskond“

(Rollimängu legendi on välja töötanud Jelena Guk ja Julia Vostrikova.)

Rollimängu eesmärk on ühiskonna simulatsioon ja hea kodaniku tunnuste välja selgitamine.

Sihtgrupp on lapsed 1.-4. klass (7.-11. a.)

Lühike sissejuhatus:

Loodud ühiskonnas osalejad töötavad, suhtlevad teiste ühiskonnaliikmetega, teenivad raha, ostavad kaupu. Osalejatel on võimalik omandada haridust, rikastada oma kultuurilist tausta, pöörduda kohtusse õiguste rikkumise korral, võtta sõna tööl korraldatud koosolekul. Osalejatel on erinevad rollid ja nad käituvad vastavalt etteantud rollile. Peale mängu lõppu toimub arutelu.

Ajakulu:

Reeglite selgitamine (mängu alguses võib joonistada ka riigi vapi),

rollide jagamine – 1 tund

Rollimäng – 2 tundi

Arutelu – 0,5 tundi

Kokku 3,5 tundi.

Vajaminevad vahendid:

Vajalikud „paberid“ (töölepingud, tööde nimekiri, kaupade hinnakiri, passid, rohud, rollide kirjeldused, raha, väike lugu ülikoolist), võimalus pakutud töid teha (tööd võivad olla igasugused – lahendada ristsõna, koristada tuba), kaubad (näiteks kommid), muuseum (väike näitus).

Mängu alguses antakse kõigile pass — sinna kantakse mängu jooksul järgmised andmed: teenitud palk, makstud maksud, kultuuriline taust (muuseumis käimine), haridus (õppimine ülikoolis), haigestumise aeg. Kodanikud töötavad ja teenivad raha. Selleks on neil võimalik minna tööle kahte tüüpi firmadesse. Osa firmasid võtab inimesi tööle ametlikult, vormistab töölepingu, kus on kirjas töötajate kohustused (millist tööd teha ja tööandja ülesanded) ja õigused (õigeaegselt saada palka tehtud töö eest). Samuti peavad sellise firma töötajad maksma makse (10%). See raha läheb pensionideks, haigusraha maksmiseks ja riigipühade korraldamiseks.

Teistes firmades töötajad töötavad mitteametlikult. Nendega ei vormistata töölepingut ning nad ei maksa makse. Kodanikud ise valivad kummas firmas töötada. Optimaalne firmade arv 1 firma/4-5 kodaniku kohta.

Töid võib valida tööde nimekirjast, kus on fikseeritud ka tasu iga töö eest. On olemas individuaalsed tööd ja paaristööd. Paaristööde täitmist tuleb tööandjaga kooskõlastada. Töötaja ise valib tööd, mõnikord võib tööandja määrata konkreetsele töötajale konkreetset tööd (kui töötaja ei täida, siis on tööandjal õigus töötajat vallandada). Peale palga saamist fikseeritakse teenitud palk passis (kui töötaja töötab ametlikult, siis osa tema palgast läheb riigikassasse maksude näol ning passi fikseeritakse ka makstud maksude summa) ning töötaja võtab loteriipileti, mille järel saab teada, kas ta on nüüd haige või ei ole. Kui töötaja on haige, siis passi kantakse haigestumise aeg.

Lepingulistele töötajatele makstakse haigusraha. Haige töötaja peab 10 minutit rahulikult istuma — ta ei saa töötada ja kaupu osta, ainult ravimeid. Kui töötaja ostab ravimeid, siis ta saab terveks peale 5 minutit.

Teenitud raha eest võib osta kaupu vastava hinnakirja alusel. Kaupade seas on muuhulgas ka muuseumi külastamine, mis tõstab kultuurilist tausta; ülikoolis õppimine, mis tõstab hariduslikku tausta. Selleks, et õppida ülikoolis tuleb alguses tõsta oma kultuurilist tausta (külastada muuseumi). Ülikooli lõpetamine annab õiguse teenida iga töö eest 2 korda suuremat palka.

Samuti on olemas kohus, kuhu võib vajadusel pöörduda iga kodanik.

Mängu ajal toimuvad järgmised sündmused:

- firma direktor korraldab töötajate koosolekut, mille eesmärk on välja selgitada, kes töötajatest ei täida oma ülesandeid hästi.
- konverents, mille jooksul tunnustatakse kõige rohkem makse maksnud kodanikke (kingitakse pileteid muuseumisse või kui on juba muuseumis käidud, antakse rahaline preemia sama summa ulatuses).
- riigipüha, kõigile kodanikele jagatakse riigikassa vahenditest ostetud maiustusi.
- firma keeldub töötasu maksmisest töötajale tehtud töö eest.

Hinnad:

- 1) Kõige raskem töö – 60
- 2) Kõige lihtsam töö – 10
- 3) Haigusraha – 15
- 4) Pension – 10
- 5) Ravimid – 30
- 6) Muuseum – 40
- 7) Ülikool – 120
- 8) Komm – 20
- 9) Küpsis – 30
- 10) Tops popkorni - 30

Rollid:

TÖÖLINE — teeb tööd, teenib raha, võib lõpetada ülikooli, mis annab võimaluse rohkem teenida. Selle rolli eesmärk mängus — mängu jooksul teenida võimalikult palju raha (arvutatakse passi tehtud kannete järgi, seega teenitud raha võib ka kulutada).

AKTIVIST — aktiivne kodanik, töötab ametlikult ja maksab makse, astub välja ebaõigluse vastu, tunneb huvi ühiskonnas toimuva vastu, kasutab iga võimalust oma arvamuse väljendamiseks, hoolitseb oma kaaskodanike eest. Peab ka ise töötama ja õppima. Kui ta arvab, et keegi teeb midagi valesti — üritab teda õigele teele suunata. Selle rolli eesmärk mängus — aidata ühiskonna nõrgemaid liikmeid, püüda varast ja aidata direktoril tuvastada laisad töötajad.

PENSIONÄR – kuna pension on väike, käib ka tööl. Vormistades end tööle, teatab ta direktorile, et on pensionär ning direktor teeb

vastava märke passi. Koos töötasuga saab ka pensioni. Pensionär saab tehtud töö eest 2 korda väiksemat palka, kui teised töötajad. Pensionär ei kavatse õppima minna, vaid üritab natuke raha teenida. Kui töötab paaris oma firma töötajaga, siis töötab aeglasemalt ning peab järgmisi väljendeid kasutama „oh, kui raske töö“, „olen väsinud, puhkan natuke“, „aita mind palun seda teha“. Võib rääkida endast – et ta on töötanud terve oma elu ja kui raske on praegu tööd teha, kuna tervis ei ole enam see, mis varem jne. Selle rolli eesmärk mängus – teha vähemalt 1 paaris töö iga oma firma töötajaga, saada nendelt abi ja mõistvat suhtumist.

LAISKUR – talle ei meeldi töötada ega õppida, kuid soovib raha teenida. Kui töötab paaris oma firma töötajaga, siis töötab aeglasemalt ning peab järgmiseid väljendeid kasutama „mina enam ei jaksa“, „olen väsinud, puhkan natuke“, „kas saaksid minu asemel seda teha“. Selle rolli eesmärk mängus – teha vähemalt 1 paaris töö iga oma firma töötajaga, üritada teisi inimesi panna enda asemel töötama. Juhul kui firma direktor teeb töökoosolekul noomituse, siis muutub töökaks inimeseks ning võib ka õppima minna.

VARAS – näeb välja nagu tavaline kodanik, töötab ning võib ka õppima minna. Selle rolli eesmärk mängus – märkamatuult varastada midagi igalt mängus osalejalt (raha, kaubad, esemed muuseumist jne).

Kui mängus osalevad 10 last, siis jaguneda võib järgnevalt: 2 aktivisti, 1 pensionär, 1 varas, 2 laiskurit (töötavad erinevates firmades), 4 töölist, 2 firmat ja 2 direktorit (täiskasvanud).
Optimaalne grupi suurus – kuni 20 last.

Aruteluteemad:

- Kas igaüks sai oma rolli eesmärged täita?
- Mis rollid meie mängus olid hea kodaniku rollid ja mis rollid halva kodaniku omad?
- Riigipüha sündmusi korraldati riigikassa vahenditest, kuid mitte kõik kodanikud ei maksnud makse. On see aus, õiglane?
- Kas meie riigis elav pensionär pälvis mõistvat suhtumist ja piisavalt abi?
- Meie riigis tegutses varas, kas meie ühiskonna kodanikud olid piisavalt tähelepanelikud ja suutsid midagi ette võtta?

- Kuidas meeldis töötada koos laiskuritega? Kas suutsime neid mõjutada?
- Kui palju töolistest lõpetasid ülikooli? Miks tekkisid raskused? Mis kasu saite ülikooli lõpetamisest?
- Kui rikuti kodanike õigusi (ei makstud palka), kas suutsite tegutseda õigesti?
- Kokkuvõtteks: milline peab olema hea kodanik?

MEETOD 3

Sihtgrupi kirjeldus: Grupp koosneb tudengitest vanuses 18-26, kes on erinevatest rahvustest. Seega on töökeeleks inglise keel. Grupi suuruseks on 25 inimest.

Eesmärk: Tutvustada noortele kodanikuharidust ning sellega kaasas käivaid mõisteid. Selgitada neile, mida nad saaksid teha, et olla veelgi paremad kodanikud. Lisaks anda praktilisi näpunäiteid, kuidas nemad saaksid teadmisi teistega jagada. Eraldi teema on Euroopa kodanik. Samuti on ürituse eesmärgiks Eesti üliõpilaste ja välistundegite läbikäimise edendamine.

Kestus: Kuna plaanime teha koolituse, mis hõlmaks erinevaid meetodeid, siis oleks kestuseks üks päev. Hommikul alustaksime ning järgmise päeva hommikul lahkuksime koolituskohast.

Läbiviimise koht: Tartu läheduses, looduslikult kaunis paigas koos ööbimisvõimaluse ja saunaga. (Osalejate kohaletoometamiseks tellime bussi).

Kirjeldus:

- Alustame tutvumisest.
- Pärast tutvumist jagame osalejad viieliikmelisteks rühmadeks. Iga rühma käsutuses on erivärvi markerid ja A2 formaadis paber. Nende ülesandeks on joonistada nn kodanikupuu. See tähendab, et tuleb joonistada puu ning selle oksetele kirjutada hea kodaniku omadusi. Kestvuseks on umbes 20 minutit. Järgnevalt riputame kõik „puud“ seinale ning võrdleme ja arutame kõik koos, kes on hea kodanik.
- Järgmiseks teemaks on Euroopa, Euroopa Liit ja Euroopa kodanik. Valmistame ette materjalid, mis annavad lühiülevaate Euroopa Liidust

ning sellega kaasnevatest võimalustest. Koolituse läbiviijad räägivad lahti ka Euroopa kodaniku mõiste. Moodustame uued grupid. Liikmed jagavad enda nõ Euroopa kogemusi. Näiteks reisidest ja inimestest, keda nad on kohanud. Arutatakse ka kuivõrd tuntakse end Euroopa kodanikuna. Kestvus on umbes 20 minutit. Pärast seda korraldame hääletuse. Hääletusedeli peale on joonistatud skaala, mille juures esitatud 1 väide ja 1 küsimus:

Väide: ma tunnen, et olen Euroopa kodanik

0% _____ 25% _____ 50% _____ 75% _____ 100% (tuleb tähistada vastav koht joonel).

Küsimus: miks sa nii valisid?

- Hiljem analüüs – mida valiti, millised põhjendused toodi. Millest see tuleneb? Jne
- Järgneb lõunapaus. Osalejatel on palutud võtta kaasa või vähemalt verbaalselt tutvustada oma rahvustoite.
- Kodanikuhariduse mõiste seletamine. Terve grupp istub ringis ja kõik saavad sõna. Vältimaks segadust ja korruga rääkimist, tõuseb see, kes soovib püsti ja läheb seina juurde, kuhu on riputatud valge paber, mille peale ta kirjutab märksõnadega enda mõtted. Soovi korral jääb ta sinna ja räägib märksõnad ka lahti. Kui kellelgi on hea mõte, aga ta ei suuda seda lühidalt kirja panna, siis võib ta samuti minna paberi juurde ning mõtte ka ilma kirja panemata ära rääkida. Korraldajad teevad kokkuvõtte ja lisavad, kui vaja.
- Vahepala vms
- Moodustatakse jälle viieliikmelised grupid. Iga grupp peab tegema lühinäidendi kestusega 5-15 minutit. Ettevalmistuseks on aega pool tundi. Kokku on 5 teemat, mis loositakse gruppidele.
 - » Kodanik, kes liialdab oma õigustega
 - » Ükskõikne kodanik
 - » Valimispäev
 - » Eestlane Dobricis (linn Bulgaarias, see peaks seonduma Euroopa kodaniku teemaga)
 - » Ülimalt abivalmis kodanik.
- Õhtul/öösel toimub sotsialiseerumine (pidu).

MEETOD 4

Eesmärk: korrastada meie küla bussiootepaviljon.

Sõnum: elus ei pea kõike tegema raha eest võib ka lõbusalt üheskoos, et olla tubli kodanik ning teha lihtsalt head.

Osalejad: mässumeelsed 13.-14. aastased noored

Võimalused: praktiliselt teostatav, vahendid võimalik koolist kaasa võtta ja lõbusalt viibida värskes õhus, nii noored kui juhendaja olemas.

Aeg: tund või isegi rohkem.

Vahenditest on vaja prügikotid, hoovihari, töökindad, prügikühvel, aiakäru.

MEETOD 5

Idee: Koguda kokku noortekeskuses käivad noored ja anda neile võimalus sõnale „kodanikuharidus“ tähendus leida (idee/mõistekaart, assotsiatsioonid). Seejärel koos välja mõelda näidend, võib kasutada internetti ja raamatuid, et paremini enda jaoks mõistet lahti seletada. Tegevus kestab 2 päeva ning toimumispaigaks on noortekeskus. Noored ööbiksid noortekeskuses, võttes ise magamiskotid kaasa. Esimesel päeval sünnivad ideed ja toimub nende arendamine, juba proovides midagi teha. Teine päev on harjutamiseks ja näidendi esitamiseks. Õhtut sisustavad põnevad mängud noortele ja arutelud: kes on hea kodanik.

Sihtgrupp: 12.–16.aastased noored, kes käivad noortekeskuses, grupi suurus kuni 10 noort.

Tugevused: Kuna plaan on meetod läbi viia oma noortekeskuse noortega, siis tugevuseks on see, et tunnen ja tean neid, kuidas käituvad ja kuidas olukorda enda kontrolli alla saada ning kasuks tuleb hea suhtlemisoskus.

Sõnum: Eesmärgiks oleks panna noored mõtlema kodanikuhariduse tähendusele. Sõnum oleks, et ka teie võite maailma muuta.

Sihtgrupi vajadused: vajavad aega mõtlemiseks, arutlemiseks, kaalutlemiseks.

Minu võimalused: Kuna tegemist on näidendiga, siis saame seda teha nii noortekeskuses kui väljas (suvel), kuna olen näiteringis käinud, siis saan oma oskuseid edasi anda..

Aeg: Aega võtab 2 päeva. Esimene päev ideede välja mõtlemiseks ja proovimiseks ning teine päev harjutamiseks ja ettekandmiseks.

Vahendid: Kuna noored ööbivad nende kahe päeva vahel noortekeskuses, siis ei olegi väga palju vaja - mõned dekoratsioonid näidendiks, toiduained hommikusöögiks ja meened osaluse eest.

MEETOD 6

Õpilasesinduse koolituspäev

Sihtgrupp: Luunja Keskkooli ja Puhja Gümnaasiumi õpilasesinduste liikmed, vanuses 13-18, kokku 20 inimest

Tugevused: eelnevad noorsootöölalased kogemused. Kogemuste vahetamine ja koostöö sama sihtgrupiga. Uute võimaluste leidmine ja kasutamine.

Teema: Enda harimine läbi ühiskonda panustamise. Enesest lugupidamise ja vastutustunde kasv.

Mida tahame saavutada: Õpilasesinduse tegevuse aktiveerimist läbi motivatsiooni tõusu ja iga üksikliikme vastutustunde suurendamist.

Sõnum noortele: Kasuta oma rolli võimalusi koolikeskkonnas!

Mida nemad vajavad?

- Soov korda saata midagi uut, saada uusi ideid
- Leida uusi tutvusi
- Saavutada, mida tahad
- Iseendaga rahul olla
- Lihtsalt õnnelik olla
- Olla vajalik
- Omada asju, mida tahad
- Olla koos inimestega, kes sind toetavad

Millised on võimalused?

Võimalus arendada liidri omadusi, kasvatada vastutustunnet, tegutseda ühise eesmärgi nimel, teha koostööd.

Meetod: MIKSER, see kestab aastaringelt ja sisaldab järgmisi komponente:

(miksida vastavalt vajadusele järgmised komponendid):

- koolituspäevad
- sõpruskoolide koostöö

- ürituste korraldamine
- kampaanianädalad
- aktiivne osavõtt õpilasesinduse igapäevatoos
- õues õppimine
- küsitluste korraldamine
- raadiosaated
- oma tegevuse presentatsioon (koosolekud, infovahetunnid, stendid, meedia, messid)

MEETOD 7

Noortealgatus kui meetod. Kuna sihtgrupp on noored, siis peab asi neid huvitama ja noorte jaoks oluline olema, nii on loota tulemust. Näiteks pole kohalikul omavalitsusel plaanis avada noortekeskust, kuna naaberkülas juba on. Küla noored tahavad aga oma keskust. Meetod noorte kaasamiseks:

- Viia läbi ajurünnak internetis (msn, rate, orkut...).
- Leppida kokku ümarlaua aeg, kus arutatakse, kuidas oma ettepanek kohalikule omavalitsusele esitada.
- Kaasata keegi kohalikest täiskasvanutest.
- Teha kirjalik pöördumine kohalikule omavalitsusele ja kutsuda seal-
sed ametnikud ümarlauale, kus noored selgitavad oma seisukohti
ja põhjendavad noortekeskuse vajadust.
- Pakkuda omapoolseid meetmeid keskuse loomiseks (aitavad ruume
remontida, sisustavad, teevad pöördumisi kohalike poole, et saada
mööblit, lauamänge jms).
- Põhjendada, olla aktiivne, kindla seisukohaga ja lõpuks võib endale
õlale patsutada – saime hakkama.

KOKKUVÕTE KOOLITUSEST

Lisaks tavapärasele aruteludele ja juba tuntud meetoditele võiks koolitust esile tõsta nelja uuendusliku meetodi/lähenemise poolest:

- 1) mõistekäsitlused Wikipediasse - osalejatel paluti kaardistada mõistega seostuvad teemad ning tuua omapoolne seletus Wikipedias eesti keeles;
- 2) koolitusel oli nõ väliskülaline, keda võis tuua hea kodaniku näiteks kohalikust piirkonnast (Valter Parve)
- 3) neli uuenduslikku kodanikuhariduse meetodit prooviti osalejaga läbi - osalejatega koostöös katsetati neli tegevust, mis kannavad endas kodanikukskasvamise ja kodanikujulguse sõnumit.
 - edastada oma sõnum väikese seaduse- või normirikkumise abil;
 - viia läbi "nõrga inimmeele" mõjutamine (seos grupikonformismiga);
 - allkirjade kogumine väljamõeldud kampaaniale;
 - valjuhäälnelne vaidlus ühiskonnale olulisel teemal avalikus kohas.
- 4) osalejatel paluti välja töötada üks uuenduslik meetod, kuidas oma noortega kodanikuharidust käsitleda - kuigi väga palju uuenduslikkust meetodites ei olnud, oli see siiski hea innustus mõtlemaks konkreetselt oma noortegrupile. Osad olid ka juba oma meetodit noorte peal läbi teinud.

PÕHIKÜSIMUSED, MILLELE KOOLITUSEL VASTUS LEIDA?

- Miks?
- Mida?
- Kuidas?

Samadele küsimustele peab vastama ka meetodikirjeldus.

Meetod – tegutsemisviis õppimisel/õpetamisel; korrastatud, otstarbekas (eesmärgikindel), kindlale kavale tuginev toimimisviis;

Metoodiline võte – õppemeetodi raames kasutatav üksiktoiming (on tihti terviklik süsteem)

Strateegia – metoodiline süsteem, mis lähtub kindlatest õpetamise põhimõtetest

Meetodi sõltuvus õpetamise kontekstist:

Koolitusel osalejate (õppijate) kontingent

- Sotsiaalne päritolu
- Grupi keskmine tase
- Motivatsioon

Koolitusel osalejate (õppijate) valmisolek

- üldine valmisolek õppimiseks
- suhtumine teemasse
- situatiivne valmisolek

Täna on kõige enam kasutatavamad ja heakskiidetud meetodid, kus õppija ise:

- uurib
- katsetab
- avastab
- tuletab
- leiab

Uuenduslikkus

Uudne võte, viis, meetod tekitab huvi ja koos sellega võivad paraneda tulemused. Uudne võte võib tekitada ka entusiasmi läbiviijas; entusiasm kandub üle õppijatele – tulemused paranevad.

Meetodi valiku kontrollküsimused:

1. Kas meetod sobib taotletava eesmärgi (teadmiste andmine, oskuste omandamine, arusaamise kujundamine, hoiaku muutmine jne) saavutamiseks?
2. Kas osalejad tulevad selle meetodiga kaasa?

3. Kas meetod vastab osalejate teadmiste-oskuste tasemele?
4. Kas meetod vastab osalejate ealistele jt iseärasustele?
5. Kas meetod tõstab õpihuvi?
6. Kas on olemas meetodi kasutamiseks vajalikud tingimused (ajaliimit, vahendid ...)?
7. Kas läbiviija ise valdab meetodit?
8. Kas meetodi kasutamine sobib kokku läbiviija individuaalse suhtlemisstiili ja õpetamisviisiga?

Tingimused = sobiv õpikeskkond

Õpikeskkond on õppimist mõjutavate tegurite kooslus. Õpikeskkonna moodustavad:

- Füüsilised tegurid – ruum, mööbel, mööbli paigutus, valgustus, temperatuur, kord ja puhtus ...
- Psühholoogiline kliima – suhted, avatus, respektseerimine, koostöö ...
- Intellektuaalne õpikeskkond – meetodid, vahendid...

Õpikeskkond on ruumiline reaalne või virtuaalne koht, kus toimub õppimine

Õppeprotsessi korraldamine (J.S. Cangelosi, 1993)

- Määratleda õppijate vajadused
- Sõnastada eesmärk
- Kavandada õppe- ja õpitegevused
- Valmistada tegevused ette
- Tegevuste läbiviimine (õppeprotsessi juhtimine)
- Tulemuste hindamine (lähtuvalt eesmärgist)

B.Bloomi kognitiivsete õppe-eesmärkide taksonoomia

1. Teadmine - info lihtne reprodutseerimine. Meenutamise tase.
2. Mõistmine – arusaamise madalaim aste. Inimene suudab tajuda, ära tunda ja kasutada edastatud infot (transleerimine, interpreteerimine, ekstrapoleerimine)
3. Rakendamine – info kasutamine konkreetses (tava-) situatsioonis
4. Analüüs - info, objekti, situatsiooni, jaotamine osadeks, seoste eristamine ja mõistmine, hierarhia tajumine (elementide, seoste, ülesehitusprintsipiide jms analüüs)
5. Süntees – ideede reorganiseerimine uuteks tervikuteks
6. Hindamine – otsustuste langetamine, info väärtustamine

Iseseisvalt mõtlev õppija ...

- määratleb eesmärgi
- planeerib eesmärgi saavutamiseks vajalikud tegevused
- hangib infot ja suudab seda endale lahti mõtestada
- tegutseb vastavalt situatsioonile
- vaatleb ideid eri aspektidest
- hindab ideede tõesust ja väärtust
- teadvustab õpitud ...

Carl Rogers (1986), demokraatliku koolituse sihiks on indiviid, kes on:

- algatusvõimeline
- vastutustundlik
- oskab teha valikuid
- isejuhtiv
- kriitiline
- kohanev
- koostöövõimeline

HEA KODANIKU KOLMIKHÜPE

ELINA KIVINUKK

EMSLi koolitusjuht, vabakutseline koolitaja

See, et noorsootöö kvaliteedi arendamise projekti raames viidi esimene koolitus läbi kodanikuhariduse teemal, ei pruugi olla juhuslik. Kodanikuksolemine ja kodanikuharidus on olulised teemad nii noorte kui noorsootöötajate seas, olenemata konkreetse inimese rahvusest, soost või passikaante värvist.

Aga kuidas te käsitleksite kodanikuhariduse teemat? Koostaksite powerpoint-esitluse ja peaksite pooletunnise loengu? Teeksite midagi praktilist? Aga mida? Kuidas heaks kodanikuks olemine võiks inimesteni mõjusalt jõuda?

Koolitusel leidsime, et kodanikuksõlemine ja kodanikuharidus on palju laiemad teemad, kui esialgu paistab. Keeruline on öelda ühest hea kodaniku

määratlust, veelgi väljakutsuvam võib olla seda atraktiivselt noortega käsitleda. Tuginedes koolitusel toimunud aruteludele, leidsin enda jaoks hea võrdluse, kuidas kodanikuharidust ilmestada. Nii nagu spordiski, on kodanikukskasvamine pingutus ja selleks on vaja silmas pidada kolme asjaolu.

Hoovõtuks väärtushinnangud

Kodanikuksõlemine algab inimese sisemistest väärtustest. Üheks raamistikuks võivad olla 2002. aastal Eesti vabaühenduste poolt välja töötatud hea kodaniku põhimõtted. Hea kodanik mõistab, et elusolendid on asjadest tähtsamad. Austab võrdõiguslikkust. Peab lugu heast naljast. Need ja veel teisedki põhimõtted iseloomustavad inimese sisemisi valikuid ja sellest tulenevalt kujunevad lähtekohad tegutsemiseks. Või nagu Valter Parve, üks Pärnu headest kodanikest, koolitusel ütles: "Tuleb aru saada, et see ongi minu asi, mis ümberringi toimub."

Teadmised toetavad

Sageli kodanikuksõlemise käsitlemisel - kui mitte igasuguse koolituse puhul - kipume jääma väga teadmistekeskseks. Ilmestame oma arutelusid teoreetiliste mudelitega, pakume materjale erinevatest kodanikuhariduse teooriatest - et harimine oleks tasemel ja kindlasti see toetab meie arusaamisi. Lisaks on hea teha teadlikke valikuid oma igapäevaelus: teada, millised kosmeetikafirmad teevad loomkatseid, et neid tooteid mitte tarbida; teada, kui suures mahus Euroopa Liit kriisipiirkondi toetab, et teadlikult makse maksta. Ometi kardan, et liigne teadmiste keskendumine hajutab tähelepanu, sest muutus - kui seda ikka tõesti koolitusest soovime - tuleb pigem isiklikust hoolimisest mitte suurest teadmistepagasist.

Ja äratõuge ... omandatud oskused

Nii on lõpuks see, mille järgi hea kodaniku ära tunneme, mis niiöelda välja paistab, inimese elustiil ja igapäevategevused. Igapäevaelu tahab aga teatud vilumusi. Oskust oma sõnumit levitada, avalikult esineda, ja seda mitte ainult konverentsidel või kaamerate ees, vaid ka kolmapäevastel koosolekutel tasub mõelda, kuidas me sõnumid teistele kohale jõuavad ja kas me omalt poolt oleme ikka kõik teinud, et sõnum mõjuks. Oskust arutleda ja argumenteerida, et arukas mõttevahetuses uut teadmist tekiks. Oskust kriitiliselt mõelda, et mitte iga reklaami ohvriks langeda ja teha mõistlikke valikuid. Kõik need on vajalikud oskused, mida saab iga päev harjutada. Ning see on ilmselt hea uudis: oskused on õpitavad ja arendatavad.

Selleks võikski kodanikuksolemise ja kodanikuhariduse koolitustel valmistuda. Mitte uppuda teooriatesse ja eksida aruteludesse, vaid ise harjutada. Sest see teeb meistriks.

Kodanikuhariduse koolitusest saab täpsemalt lugeda veebruari lõpus noorsootöökoolituste veebiväravas www.mitteformaalne.ee.

Artikkel ilmus 13.02.2009 ajalehes AKEN.

KASULIKUD VIITED

Mitteformaalse õppimise tugilehekülg – www.mitteformaalne.ee

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit – www.ngo.ee

Eesti Lastevanemate Liit – www.laps.ee

- koostöövõimalus lastevanemate ja koolide hoolekogude koolitamiseks

Osalusveeb – www.osale.ee

Kodulehekülg maailmaharidusest – www.maailmakool.ee

Toetuse saamiseks:

1. Integratsiooni Sihtasutus – www.meis.ee

- projektikonkurss: Noorte kultuuridevahelised koostöötegevused
- projektikonkurss: Teeme koos

- projektikonkurss: Kodanikuteadlikkuse ja sallivuse teemalised üritused ning materjalid
2. Vabaühenduste Fond – www.oef.org.ee/norra
 - suurendada Eesti vabaühenduste tegutsemisvõimekust
 3. Kodanikuühiskonna Sihtkapital – www.kysk.ee
 - Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevusvõimekuse programmi eestkoste taotlusvoor
 - Eesti kodanikuühiskonna kogemuse rahvusvahelise levitamise konkurss
 - Kodanikuühiskonna uuringute ja analüüside stipendiumite eraldamise ja tellimise konkurss
 4. Arengukoostöö Ümarlaud – <http://terveilm.net>
 - GLEN-programm, kus võimalik minna vabatahtlikuks
 5. Sihtasutus Archimedes Euroopa Noored Eesti büroo – <http://euroopa.noored.ee>
 - Alaprogramm 1.1 – Rahvusvahelised noortevahetused
 - Alaprogramm 1.2 – Noortealgatused
 - Alaprogramm 1.3 – Noorte demokraatiaprojektid
 - Alaprogramm 2 – Euroopa Vabatahtlik Teenistus
 - Alaprogramm 3.1 – Noortevahetus naabruspiirkonna riikidega
 - Alaprogramm 4.3 – Koolitustegevus
 - Alaprogramm 5.1 – Noorteseminarid
- Kodanikuühiskonna lühisõnastik – www.ngo.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=8833/KYsonastik07WEB.pdf
 - Kodanikukasvatuse alaste terminite seletav sõnastik – www.meis.ee/book.php?ID=106
 - Kodaniku käsiraamat – www.meis.ee/book.php?ID=177
 - T-kit käsiraamatud – <http://euroopa.noored.ee/kasiraamat>
 - Noorte kodanikukultuur muutub ühiskonnas - www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4488

- Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis – www.siseministeerium.ee/public/Kodanikualgatuse_institutsionaliseerumine_Eestis_16_06_05.pdf
- 25 võimalust kodanikunädala tähistamiseks – www.oef.org.ee/repository/Document/aef_brozhyyr.pdf
- Youth and political participation in Europe. Reingard Sprannring, Günther Ogris, Wolfgang Gaiser. 2008
- Young Citizens. Eldin Fahmy. 2006

ARCHIMEDES

Haridus- ja Teadusministeerium

ARUANNE

„Kolme päevaga heaks kodanikuks“
29. – 30. jaanuaril ja
11. veebruaril 2009

Koolitus kodanikuharidusest
noorsootöötajatele ja noortega tege-
levatele spetsialistidele.

Koolitajad: Elina Kivinukk, Urmo
Reitav
Keeletoimetaja: Terje Henk
Graafiline disain: Norman Orro

Koolitus oli rahastatud Euroopa
Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaas-
rahastusel elluviidavast programmi
„Noorsootöö kvaliteedi arendamine.“
1.1.0201.08-0001 ressurssidest.

